

פעמים רבות בפרשת שאול ודוד. הכוונה עדיין נחשבת טהורה גם אם יש בכוונת המעשה אחוזים אישיים ניכרים, בתנאי שהם יהיו טפלים לגבי העיקר.

כבר הזכרנו כי גם בענין אדוניהו אפשר שהיו גורמים אישיים מעטים, אבל את העניין כולו יש לדון לפי הכוונות העיקריות, ההגיונות והכנות. כולן אומרות כבוד לעם ישראל.

פרק ב. נושא ראשון. פסוקים א-ט.

הנושא: דוד דואג לתקן את הפגמים שלא יכול לתקן בחייו.

מחנך: לרוב אני הוא הפותח את השיעור, אבל לפעמים אני משאיר דבר זה לכם. לא מפני שאני רוצה לנוח. אני רוצה שתלמדו לחשוב. לחשוב ולחשוב, זה דבר חשוב מאד. אני מתכוון למחשבה בעניינים רוחניים. בעניני תורה לפעמים יש לחשוב גם בעניינים קשים הנראים בלתי מתאימים לפי השגתנו. בכל דבר המובא בנביאים ללא גינוי מצד הנביא, יש איזה עניין עליון וחשוב. אם לא מתבוננים יפה אפשר כי דבר שנכתב לשם תועלת דוקא יגרום נזק. הפרק שלפנינו שייך לסוג זה. נלמד אותו תחילה יפה יפה לפי ביאור המילים, ואני רוצה לשמוע כל מה שבליבכם על הדברים האמורים בו. אני ארשום את כל השאלות שלכם על הלוח ונברר אותן.

תלמיד אחד: תמיד קשה לקרוא על פסקי דין מוות. דברי דוד על המתת יואב ושמעי מכאיבים מאד. למה עשה זאת?

תלמיד שני: למה הוא מטיל על שלמה הנער הצעיר דברים שהוא עצמו לא עשה אותם?

תלמיד שלישי: תחילת הצוואה יפה כל כך. דוד מדבר בצורה רכה ויפה מלאה אהבה, פתאום הוא מתחיל לדבר על דם, בתקיפות כל כך!

תלמיד רביעי: יואב נלחם כל ימי חייו לטובת דוד. איך הוא גומל לו עתה?

תלמיד חמישי: הלא דוד נשבע שלא ימיתנו, כיצד הוא עובר עתה על שבועתו?

מחנך: אני מרוצה מן השאלות שלכם. לא מפני שהן צודקות, אלא אני חפץ שנברר את הדברים יפה יפה. בשאלת חכם יש חצי תשובה, כי היא מנתחת את העניין ומבררת אותו. (לפעמים יש חשיבות גם בשאלות של לא חכמים). האם יש עוד שאלות?

תלמיד: דוד לימד את שלמה להרוג, והוא הרג את אדוניהו אחיו!

מחנך: ראו תלמידים, במקרים רבים אפשר לשמוע ביטויים חריפים מאד ביחס לאישים של התנ"ך. זה כל כך קל ופשוט לאנשים רבים, אף למורים. אני מבקש מכם להיזהר מזה. ראשית כל נא לעיין, לחשוב, לדון ולהבין. להבין – אין פירושו לסלוח או להסכים. אבל אני בטוח שאם תעשו כעצתי, תשתנה דעתכם, תראו אור במקום שנדמה לכם שיש חושך.

אנו נדון על כל השאלות שלכם, ואם יש לכם להוסיף עליהן, בבקשה, אך לא בחיפזון כי אם מתוך שיקול דעת ומתינות.

ראשית כל בקשר לפסק דין המוות. אמרו לי האם התורה צייתה על פסקי דין מוות רבים?

תלמיד: הרבה מאד: סקילה, שריפה, הרג וחנק, מיתה בידי שמים ומיתה בידי אדם.

מחנך: גם זה רושם ללא עיון. התורה רק אומרת שבמקרים רבים גורמים מעשים שונים שהעושה אותם יפסיד את זכות קיומו בעולם. החיים הם זכות גדולה שה' זיכה בה את האדם, אבל הוא שולל את הזכות הזאת בקביעות. מדי רגע מתים אנשים רבים בכל מיני צורות, מפני שאין להם זכות לחיות. ברוב המקרים אין אנו יודעים מהו החטא או הסיבה שגרמו למותם. במקרים מעטים למדה אותנו התורה מהו הגורם אשר בגללו יתחייב האדם מיתה.

יש לדעת כי "להתחייב" מיתה אין פירוש הדבר שבאמת ימיתו את החייב מיתה. זו רק הודעה לאדם שעבר על חטא שיש עליו עונש מוות.

את עונשי המוות שבתורה כמעט אי אפשר לבצע. יודעים אתם מתי מומת אדם שעבר על איסור מות שבתורה: ראשית כל צריכים להיות שני עדים כשרים שראו את המעשה. כמובן שהרואים צריכים, לפני הכל, להשתדל למנוע מהרוצח להרוג. אם אין בכוחם למנוע זאת, עליהם להזהיר אותו ולומר: דע לך שאם תהרוג, נבוא לבין הדין ונעיד נגדך ואז יהרגו אותך! אם האיש שותק ולא אומר מאומה, אי אפשר להרוג אותו.

רק אם הוא אומר: נכון, אני יודע שיהרגו אותי ובכל זאת אהרוג, רק אז אפשר לחייבו מיתה. מקרים כאלה מעטים הם מאד. האומר כן, בודאי קרוב להיות אינו שפוי בדעתו, לא בר דעת, שוטה, ושוטה אי אפשר להעמיד לדין. איש נורמלי שיאמר כן – בודאי הוא פרא אדם וגם שראוי לדון אותו בצורה החמורה ביותר, כדי להציל את החברה האנושית, כדי להטיל מורא מלכות על בני האדם, כדי למנוע מרשעים ועריצים לשלוט בעולם.

תלמיד: דוד לא התרה ביואב ויואב לא אמר "אף על פי כן".

מחנך: צדקת, אבל אם זוכר אתה הרי למדנו כי לפי דין תורה לא יכול היה דוד להרוג את יואב על אשר הרג את אבנר ועמשא, לכן גם לא פגע בו כל הימים. אולם דוד ידע שאם ייכתב בספר מעשה יואב ושלא נענש על כך, זה יהיה מקור לתקלות רבות מאד. שרי צבא שיבואו אחריו יחשבו שמותר להם לעשות דין לעצמם, ומקרים רבים דומים היו מתרחשים בעתיד. עתה לא שמענו על דברים כאלה.

יתר על כן, הזעזוע שנגרם לכם כאן בשיעור מן הקריאה על סופו של יואב, הוא אמצעי מחנך גדול מאד, לעקור מן הלב מחשבות רצח. רואים מכאן כי אין מפלט מן העונש, ויהי גם האיש

חשוב מאד, ויואב ושמעי היו אנשים חשובים מאד. יש להניח כי כבר שכחתם את הזעזוע שעבר עליכם בזמן שקראתם מה עשה שמעי לדוד. כיצד ביזה וקילל את אדוננו המלך דוד וזרק עליו עפר, אף כי היה מראשי חכמי ישראל. ואם שכחתם אתם, דוד זכר, וחשש שמא היה סלחני מדי לאנשים אלו, וחולשתו זאת תהיה לדוגמה רעה בעתיד. על כן החליט שיש להשתמש במקרה זה בדינים המיוחדים הנקראים בשם "דיני מלכות". בדינים אלו אפשר להעניש באופן חד פעמי בעונשים מיוחדים כדי למנוע קלקולים ותקלות בחיי הציבור (דבר זה הוא גם בידי בית דין בזמננו, כמבואר בשולחן ערוך בתחילת חלק חושן משפט).

שננו לעצמכם - ביושר משפטו ודאגתו לעתיד, מחליט דוד שאם ינקה לגמרי את יואב ואת שמעי, זה ימריץ ידי אנשי צבא וסתם אנשים חשובים לעשות עוול תוך תקוה שבגלל זכויותיהם לא יענשו.

תלמיד: למה לא העניש, איפוא, הוא עצמו את יואב, למה הטיל את ביצוע העונש על שלמה?

מחנך: בודאי הצטער גם דוד עצמו על אשר עליו להטיל דבר זה על שלמה. אבל גם לשלמה לא ציוה להרוג מיד. ראו מה אמר לו בעניין זה.

תלמיד: "ועשית כחכמתך" (פסוק ו), "ועתה אל תנקהו כי איש חכם אתה וידעת את אשר תעשה לך" (פסוק ט).

מחנך: ומה פירוש הדברים לדעתכם?

תלמיד: שימצא תחבולה כיצד להרוג אותו.

מחנך: נכון, אבל אולי ינסח מישהו את התשובה הזאת בנוסח אחר, יותר טוב?

תלמיד: שימית אותו באופן שכולם יסכימו כי ראוי היה לדין מלכותי זה.

מחנך: זה הרבה יותר נכון. אני אוסיף על כך: דוד הציע לו לעשות זאת בזמן שתתגלה רעתו וגם ידידיו ואוהביו לא יוכלו להכחיש כי השורש הרע שהיה ביואב בשעה שהרג את אבנר ואת עמשא עודנו קיים, וכי גם עתה עדיין הוא מוכן לעשות דין על דעת עצמו.

אולי זוכרים אתם שדוד פחד להעניש את יואב פן יביא העונש לידי מרידה ויגרום נזק יותר מתועלת. גם שלמה לא היה צריך לעשות זאת בזמן שהיה חשש של נזק. וזה תנאי מוחלט בכל דיני מלכות.

הוא הדין עם שמעי, אם תעיינו היטב תראו שדוד מאריך כאן הרבה יותר בדבריו. נא להשוות ואני אכתוב על הלוח.

בקשר ליואב הוא אומר "ועשית כחכמתך!" (פסוק ו).

בקשר לשמעיה הוא אומר "ועתה אל תנקהו כי איש חכם אתה וידעת את אשר תעשה לך".

במה ההבדל, לדעתכם?

תלמיד: לשמעי הוא נשבע, ואינו יכול לשנות את שבועתו.

מחנך: אתה עולה בדרך הנכונה. אבל נסה להמשיך את מחשבתך. לשמעי נשבע דוד כי הוא מוחל לו על החטא נגדו, היאך יוכל, אם כן, להענישו?

תלמיד: אם ימצא בו חטא אחר.

מחנך: נכון מאד. עיינו בספר באיזה אמצעי מתוחכם השתמש שלמה כדי לעשות את הדבר הזה?

תלמיד: הוא ציוה עליו שלא לצאת את ירושלים.

מחנך: נכון מאד. הוא הטיל עליו דבר שנקרא בזמננו בשם "מאסר בית", או הגבלת התנועה בתוך עיר אחת. הוא ידע כי יהיה בזה נסיון וקושי רב לשמעי. אדם שיש בנפשו שורש של מרדנות וזלזול בבית דוד לא יוכל לעמוד בגזירה זאת. אם יעבור על אזהרה זאת ויצא את העיר, יוכיח לעיני כל כי גם עתה הוא נוטה למרוד. חטא חדש זה יעורר את זכר חטאו הקודם. עונשו יהיה מובן לכל אדם, אף לבני משפחתו כי יגידו על שמעי דמו בראשו על כי יצא ללא רשות את העיר.

תלמיד: האם היתה הגזירה על שמעי שלא יצא את ירושלים ללא כל נימוק?

מחנך: שלמה החכם מכל אדם ידע כי מלכותו לא תהיה לרצון כל כך על העם כולו, משום שהוא ידרוש מהם דרישות חמורות מאד. בעיני רוחו חזה משהו ממה שאירע לאחר מותו, כשהעם התמרד נגדו. על כן נקט באמצעי זהירות, אולי לא רק ביחס לשמעי, אלא לכל מי שחשד בו כי הוא עלול לעורר התנגדות למלכותו. היות ושמעי היה ידוע כמי שזלזל מאד בדוד, כנראה בעיקר על מעשה בת שבע אם שלמה, הזהירו שלמה שמטעמי ביטחון, כדי שלא תהיה ידו במרידה, עליו להשאר במשך כל הזמן בירושלים. אם יצא את העיר יהיה בכך אות וסימן שהוא מבקש לארגן מרד.

תלמיד: אני אינני מבין, כיצד עשה זאת שמעי, הלא במפורש הוזהר שיומת אם יצא את העיר?

מחנך: זה באמת קשה להבין. אולם דבר זה העיד שאכן שמעי זלזל במלך. בודאי יצא בסתר וחשב כי לא יודע הדבר, או שהמלך בן החמש עשרה לא יעיז לפגוע בזקן כמוהו. בכל אופן שמעי גילה כי הוא היה ונשאר אותו שמעי שקילל את המלך דוד, וקל בעיניו לעבור על כל פקודה מלכותית גם עתה. כדי לתת תוקף למוראה של מלכות, דבר חיוני למדינה בכל עת ובלעדיה אין קיום לחברה מסודרת, העניש שלמה את שמעי בשעה שהכל הכירו את צדקתו.

ובכן תלמידים, אתם כולכם זוכרים את המילים "דוד מלך ישראל חי וקים", בודאי גם אתם שרתם, אותן, לא פעם אחת?

תלמיד: כן, וגם אומרים אותן בכל חודש בקידוש לבנה.

מחנך: טוב מאד. אולי תחברו מילים מתאימות לכבוד צוואת דוד מלך ישראל?

תלמיד: דוד מלך ישראל צדיק וישר...

מחנך: לא רק צדיק, אל גם מורה צדק לדורי דורות, הוא סמל, דוגמא ומשל. האם יש עוד שאלות?

תלמיד: כן, הריגת אדוניהו עוד לא מובנת לי.

מחנך: בקשר לכך יש לזכור, כי במשך כל ימי חייו לא השתמש שלמה בחרב. הוא לא יצא למלחמות גם בזמן שאולי היה נכון להילחם עם אדום וארם. כל מעשיו היו אך בדרכי שלום, כי איש שלום היה. אם בכל זאת החליט כי בן מות הוא אדוניהו, ידע מה שהוא עושה. הוא הבחין כי מאחורי אדוניהו עומדים אנשים המצפים לשעת כושר למרוד בשלמה, כמו שמרדו בדוד, ובכל אופן יפריעו לשלמה בכל פעליו הנשגבים שהוא עומד לעשות. לא קל הוא להמית אח. אם בכל זאת התאזר עוז לעשות דבר זה, בלי ספק נחוץ ומוצדק היה הדבר ומנע תקלות רבות בעתיד.

כל הכתוב בדברי הנביאים הוראה לדורות הוא. אין ספק שמושלי העולם צריכים להתעמק יפה בפרק זה בזמן שהם מחפשים דרכים לעקור ולמנוע פשעים בחברתם, הן פשעי אנשים פשוטים והן פשעי אנשים גדולים.

זכרו נא שעל דברי הנביאים עלינו לברך: "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר בחר בנביאים טובים ורצה בדבריהם הנאמרים באמת וגו' ובנביאי האמת וצדק".

פרק ב. נושא שני. פסוקים יג-כה.

הנושא: אדוניהו מקוה לחדש את מעמדו.

מחנך: אודה על האמת. היו שנים שהייתי עובר על פסוקים אלו מהר מאד. הם כאילו יוצרים הרגשה בלתי נעימה. הרגשה כל כך כבדה, שאמרת: "מוטב לשכוח אותם". אולם מאז שיניתי את דעתי וברצוני שנלמד את הפרשה כעת בציבור ובעיון רב. אני אשאל שאלה ואבקש שנעיין בה כולנו יחד. האם היה נאה לאדוניהו לבוא ולבקש את אבישג?

תלמיד: האם היה אדוניהו נשוי?

מחנך: אין לדעת זאת בבירור. אבל מסתבר שבהיותו כבן שלשים וחמש שנים כבר היה נשוי. על פי דין תורה מותר היה לשאת נשים נוספות. אין אנו יודעים בדיוק כיצד נעשו השידוכים באותם הימים, בפרט למי שכבר היתה לו אשה אחת וביקש להוסיף עוד אשה. בכל אופן נראה כי הדרך שבחר בה אדוניהו לבקש את אבישג, באמצעות בת שבע, היתה

לא רגילה ואולי גם בלתי מתאימה. אילו ביקש אדוניהו רק את האשה היה מוותר על הדרך הארוכה שבחר בה, לבוא לבת שבע ולבקש ממנה שתלך אל שלמה. הוא בודאי הבין שיש סכנה בדבר, לבקש לשאת את מי שהיתה מיועדת לאביו דוד. אם עשה זאת למרות הכל, עדות היא שהיו לו גם מטרות אחרות. הוא ביקש להתבלט לעיני הציבור ולחדש את מחשבות ידידיו על מקומו במלכות ישראל.

הויתור של אדוניהו ביום ששלמה הוכתר למלך – לא היה ויתור בלב שלם. בכל אופן הוא ויתר רק בגלל הפחד. עתה ביקש להקים מחדש לאט לאט את עולמו. בודאי היה גם מצליח בכך, כי היה זה הזמן ששלמה פיתח את תכניותיו הגדולות והכניס את העם בעבודה קשה של בנין ויצירה ביבשה ובים וגם מעבר לים, וטבעי הדבר שהיו לו מתנגדים לתכניותיו המפליגות. המרידה שפרצה במות שלמה עלולה היתה לפרוץ בנקל בימיו. לשלמה החכם היה ברור הדבר.

תלמיד: אם כן היה אדוניהו איש תככים רע!

מחנך: אתה צעיר וממילא אתה בעל השקפה תמימה. לצערנו לא צריכים להיות איש תככים רע לשם הגשמת מטרות אלו. ההסטוריה שלנו וגם ההווה, עשירים במקרים על רקע דומה שהיו מבוססים גם על יסודות רוחניים. לפני זמן מה שמעתי תלמיד חכם גדול נואם לפני ציבור חשוב ביותר ומוכיח להם כי המחלוקת היא מצוה גדולה, ובאין מחלוקת והתנגדות מתרבים הקלקולים. זה משונה מאד, אבל אפשר לבסס כל דבר. אדוניהו יכול היה להוכיח כי אסור הוא לעם ישראל שאיש צעיר כשלמה יעמוד בראש המדינה. קל מאד היה לעשות כן, בעיקר בימים שבהם החליט שלמה לקרב אל היהדות את העמים מסביב על ידי קשרי חיתון. אדוניהו יכול היה לחשוב באמת ובלב תמים כי הוא בא להציל את ישראל. הוא היה מוצא לו אוהדים רבים למחשבה זאת.

תלמיד: אם כן למה הסכימה בת שבע לבוא ולדבר אל דוד על זאת?

מחנך: שאלה יפה היא. אות הוא כי מתעמק אתה בעניין. כך רצוי לעשות בכל פסוק ופסוק. יש לשקול ולברר כל צד וכל פרט. מזה שבת שבע הסכימה בנקל לכך, רואים שאפשר היה להבין את העניין גם בצורה אחרת לגמרי. אפשר היה לראות את משאלת אדוניהו כתמימה בהחלט וכחולשה מצדו. להכנת מרד יש דרכים רבות אחרות, ואיך אפשר להעלות על הדעת שעל ידי זה שישא את סוכנת המלך תגיע אליו גם המלוכה. כך חשבה בת שבע.

אפשר שבת שבע דאגה גם לטובת אבישג, שעלולה היתה להישאר פנויה כל ימיה, כי לא היתה יכולה להינשא אחר כך לסתם אדם. היתה זאת הזדמנות מצוינת בשבילה להינשא בצורה מכובדת. אבל שלמה ראה את העניין ראייה עמוקה הרבה יותר. בודאי ידע כי הדרך לתפישת המלוכה ארוכה היא, אבל חייב היה למנוע גם אפשרות רחוקה, לטובת העם ושלומו.

(אם הספר נלמד בכיתה גבוהה יוכל המחנך להוסיף: יש דוגמה נוספת של תחרות אחים בדברי ימינו, של החשמונאים הורקנוס ואריסטובלוס, שהיתה גורם להשתלטות הרומאים על הארץ. אינני יודע באיזו מידה מותר להשוות אותם, אבל יתכן מאד כי האחים החשמונאים השוו את המצב ולמדו ממנו, וכן יש להתעמק בו הרבה בימינו, אף כי קשה להסיק מסקנות, אבל דבר זה מעשיר את המחשבה.)

תלמיד: איך הגיב העם לכל המאורעות האלה?

מחנך: הנביא מעיד בקיצור שהממלכה נכונה ביד שלמה הצעיר. מאורעות אלה בודאי יכלו לערער את כל היסודות. לא כן היה, העם הבין את העניינים וה' היה עם שלמה, כי רצה ליתן לישראל אפשרות של גדולה נשגבה, כמו שנראה להלן.

פרק ב. נושא שלישי. פסוק י.

הנושא: קצת תאריכים.

מחנך: קשה לזכור תאריכים. בכל זאת חלק מהם חייבים אנו לזכור. מה הם התאריכים הנזכרים בפרק ב'?

תלמיד: שנות מלכותו של דוד.

מחנך: זו תקופה חשובה מאד, ויש לזכור שנים אלו אף אם לא תזכרו שהן מתחלקות לשבע שנים בחברון ושלושים ושלוש שנים בירושלים.

עתה אני רוצה לנסות אתכם לראות היודעים אתם מי עוד עמד בראש ישראל ארבעים שנה? התחילו נא ממצרים. (כדי לענות על שאלה זאת יש לכם לדעת לא תאריך אחד אלא שניים. אמתין רגע שמא מי מכם ידע לענות. אם לא, אשאל כמה שאלות קלות יותר אשר בעזרתן תוכלו לענות על השאלה הראשונה).

הערה: יש להניח כי לא תהיה תשובה לשאלה הראשונה, ואם כן תהיה יש לציין את התלמיד לשבח.

מחנך: בן כמה היה משה כאשר בא להוציא את ישראל ממצרים?

תלמיד אחד: בן שמונים שנה (שמות ז ז).

תלמיד שני: והוא מת בן מאה ועשרים שנה. אם כן עמד בראש ישראל ארבעים שנה.

מחנך: נכון מאד. כנראה יש איזה סוד עליון במספר ארבעים שנה, שהוא מנת חלקם של רבים מראשי עם ישראל.

נמשיך לראות מי עוד עמד בראש העם ארבעים שנה לאחר מות משה רבינו, מי אחריו?
תלמיד: יהושע.

מחנך: אל תאמר סתם. הידוע לך כמה שנים עמד יהושע בראש העם? בטוחני שאפילו אחד מכם אינו זוכר זאת, כי זה גם לא כתוב במפורש, וידוע לנו אך מתורה שבעל פה שהוא עמד בראש ישראל עשרים ושמונה שנים. מי עמד בראש ישראל ארבעים שנה לפי ספר שופטים?
תלמיד: עתניאל בן קנז.

מחנך: נכון. ומי אחריו?

תלמיד מפסיק את העניין ושואל: שמעתי, פעם אחת, שהמספר ארבעים שנה הוא אינו מדויק כל כך, הוא סתם מספר עגול של שנים רבות.

מחנך: זה הבל הבלים. אם כן למה לא נתנו ליהושע ארבעים שנה או לשמואל הנביא או למישהו ממלכי ישראל או מלכי יהודה הרבים? (אם תבדקו את כל המספרים תראו שרק בחלק קטן יש מספרים עגולים. בין 16 האישים בתקופת השופטים – שבעה מספרים עגולים. בין 19 מלכי יהודה - שלושה-ארבעה (האחד 55). בין 16 מלכי ישראל - שניים). אמנם מה שראשי עם רבים משלו ארבעים שנה הוא דבר מפליא, אבל מקורו כאמור באיזה ערך מיוחד שיש במספר שנים זה. לכן הוא אות מוקצב על ידי ה' במקרים רבים.

משה רבינו – הוא הראשון, עתניאל בן קנז – השני, דבורה הנביאה – השלישית, גדעון – החמישי, עלי הכהן – השישי, אחריהם – דוד ושלמה, ועוד מלך אחד, יואש בן אחזיה. מעניינת העובדה: מספר שנים זה לא היה לאף אחד ממלכי ישראל.

עתה עלינו לזכור דבר אחד נוסף. לפני כמה שנים מת דוד המלך, ואימתי חי? אני מקוה כי יש ביניכם יחידים שישננו את המספרים שלהלן. זה יועיל לכם בהבנת התנ"ך.

מאדם הראשון עד כיבוש הארץ בימי יהושע עברו בערך 2500 שנה (בדיוק).

מכיבוש הארץ עד מותו של דוד עברו בערך 450 שנה (בדיוק).

השנה היא שנת 5734. אם כן לפני כמה שנים מת דוד? הבה נעשה חשבון מדויק.

דוד מת בשנת 2924 (ב' תתקכד). עתה שנת 5734. הורד מכאן 2924, נשאר 2810.

אמור מעתה כי ממותו של דוד עד היום עברו כשלושת אלפי שנה.

הערה כללית בקשר לתאריכים:

בגלל אי התאמה בין התאריכים בתולדות פרס ויוון בתחילת ימי הבית השני למה שמקובל בתולדות ישראל על פי הכרונולוגיה של "סדר עולם" וכל המקובל בידינו עד היום, יש הפרש

של 166 שנים בין התאריכים שלנו לתאריכים החילוניים. הבדל זה נמשך תקופה ארוכה. הוא מתחיל מימי דוד ושלמה, ומתבלט מאד מסוף ימי הבית הראשון עד מרד החשמונאים. מאז המספרים משתווים.

מאחר ועובדה היא כי חלק גדול מן המודעים לבעיה זאת מקבלים את הספירה הלא יהודית, וגם דתיים בתוכם, הננו ליתן כאן סקירה קצרה על ההבדלים החל מסוף ימי דוד, כדי שיהיה ידוע לפחות במה ההבדל.

לחשבונם החלה מלכות שלמה בערך 962 למספרם ב'תתצ"ט 2849.

לחשבוננו החלה מלכות שלמה בערך 838 למספרם ב'תתקכ"ד 2924.

גם לאחר מכן יש הפרשים שונים בתאריכים, עד שלבסוף ההבדל הוא 166 שנים. לחשבונם חרב הבית הראשון בשנת 586, ולחשבון שלנו בשנת 420. בתולדות העמים זה בא לידי ביטוי בכך שלפי חשבונם החלה המלכות הפרסית לאחר חורבן בית ראשון, ונמשכה מאות שנים. לפי חשבוננו יש שתי אפשרויות: א. היא אכן נמשכה מאות שנים אבל החלה בתוך ימי הבית הראשון. ב. היא לא נמשכה זמן ארוך כל כך. על מלכות יוון ידוע בהחלט שהיא נמשכה זמן רב. על כן נראה כי רוב חכמיה הקדמונים היו באמצע ימי הבית הראשון, ולא בימי הבית השני כפי הדעה הכללית. המלחמות היווניות והפרסיות החלו לדעתם בימי הבית השני, לחשבוננו בימי הבית הראשון. לפי חשבונותיהם הגיעו הפרסים ליוון דרך ארץ בבל לאחר שנכבשה על ידם. לפי חשבונותינו הגיעו דרך הרי ארט צפון סוריה ותורכיה ודרך הים האגאי, ומלחמות אלו החלו בעוד מלכות בבל בגדולתה.

פרק ג. נושא ראשון.

הנושא: יחסי ישראל מצרים בימים ההם.

מחנך: בתחילת פרק ג' נאמר על התחנתות שלמה עם בת פרעה מלך מצרים. כדי להבין מה שהתרחש פה, נסכם את כל הידוע לנו על יחסי ישראל-מצרים. בבקשה לומר מה ידוע לכם?
תלמיד: בימי האבות היו היחסים טובים בין שני העמים. יוסף אפילו משל במצרים. אחר כך שיעבדו המצרים את עם ישראל וה' הוציאם משם באותות ובמופתים גדולים, ונוסף לזה - ברכוש גדול.

מחנך: אלו הם דברי יסוד בתורה. מה היה אחר כך, האם אתם יכולים להיזכר היכן מוזכר שם מצרים בכל הספרים לאחר חמשה חומשי תורה?

תלמיד: אני זוכר. שם מצרים נזכר בהתייעצות הפלשתים על החזרת הארון.